

ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ В.О.СУХОМЛИНСЬКОГО В КОНТЕКСТІ НУШ НА УРОКАХ З «ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ» В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Юстенюк Олена Сергіївна,
вчителька гімназії № 117 імені Лесі Українки м. Києва,
старша вчителька

Анотація. Нова українська школа диктує нові підходи до системи освіти, до методів навчання, до реалізації дитячої особистості в цілому. Особливу роль тут відіграє початкова школа, яка формує міцний фундамент до пізнання світу, до вивчення складніших предметів у старших класах, а також прагнення дитини стати професіоналом у майбутньому. Саме тому дуже важливо вчителю знайти кращі приклади, вправи, зразки літератури, які б максимально допомогли досягти поставленої мети.

Ключові слова: початкова школа, діти, В.О.Сухомлинський, читання, вчитель.

Сучасний світ ставить перед вчителями, методистами, авторами багато задач, відповіді на які досить складно знайти. Оскільки від вчителя залежить якими будуть знання учня, від методичних напрацювань – чи зможе учень використати ці знання на практиці, від автора – чи цікавий буде текст для аналізу. Тобто, кожна складова навчального процесу – це важливий фактор розвитку особистості учня.

Разом з тим, у вік сучасних комп'ютерів, швидкісного Інтернету, широкого кола гаджетів завданням школи і педагога є навчити дитину бути собою, не боятися труднощів, пізнавати світ і бути його активною частинкою, тобто, бути людиною, зосереджуватися не лише на собі, але й розуміти інших, їх прагнення, вчинки. І велику роль тут відіграє початкова школа й цикл предметів, що вивчаються. Оскільки в цей час діти вчаться спілкуватися в колективі,

висловлювати свою думку, контролювати свої емоції і найголовніше – аналізувати свої дії й дії інших людей. У дітей цього віку починають з'являтися кумири, тобто учні виступають фолловерами за одягом, вчинками тощо.

На нашу думку, одним з найкращих прикладів для цього може стати творчий доробок В.О.Сухомлинського. Оскільки кожне оповідання митця художнього слова несе в собі глибокий філософський і педагогічний зміст. Автор у невимушеній манері знайомить своїх малих читачів із різними життєвими ситуаціями, які, на перший погляд, такі повсякденні для дорослого й такі нові для дитини, проте скільки у творах письменника добра, любові й поваги до усього живого. В.О.Сухомлинський кожним своїм твором доводить, що стати кращим може кожен, але для цього потрібно працювати над собою, своєю поведінкою. Саме тому на сторінках підручників з курсу «Читання», «Літературне читання» у початковій школі важливу роль відіграють оповідання В.О.Сухомлинського.

Мета дослідження. Розкрити значення літературної спадщини В.О.Сухомлинського для учнів молодшого шкільного віку через призму методів критичного мислення.

Матеріали і методи дослідження. Наукова розробка ґрунтується на використанні методів критичного мислення на заняттях з курсу «Літературне читання» під час вивчення оповідань В.О.Сухомлинського в початковій школі.

Дослідження науково-критичної літератури у галузі психології, філософії, педагогіки та особистий досвід дає підстави стверджувати, що використання творів В.О.Сухомлинського на заняттях з курсу «Літературне читання» в початковій школі дозволяє на прикладі того чи іншого героя розкрити власне ставлення учня до персонажів, вчить його аргументувати свою думку, пояснювати чому один літературний герой викликає захоплення, а інший герой засуджується колективом. Варто також зазначити, що під час аналізу оповідань В.О.Сухомлинського учні майже одногolosно висловлюють однакове ставлення до позитивних чи негативних героїв. На нашу думку, така ситуація пояснюється

тим, що твори письменника дають змогу дитині найбільш однозначно вибудувати своє ставлення до персонажів.

З творчістю В.О.Сухомлинського учні знайомляться поступово. У першому класі вони вчать лише склади, тому оповідання читаються фрагментарно. У другому класі учні переважно читають казки письменника. Варто зазначити, що для учнів першого та другого класу характерне сприймання інформації через образи, гру, ігрові дії. Проте надзвичайно важливо, щоб ці ігрові методи насичувалися доцільним матеріалом, щоб гра постійно розвивала і пам'ять, і уяву, і, головне, бажання і готовність до подальшого навчання. Звичайно, що молодші учні здійснюють свої ігрові методи за своєю дитячою логікою. І умови втручання в дитячу гру залежать від уміння враховувати позицію дитини, яка вважає свої дії найсерйознішою і найзахопленішою справою. Разом з тим, така форма навчання одночасно дозволяє вчителю приховати свою педагогічну позицію й впливати на навчання. У процесі гри дорослий стає на місце учня, йому легше зрозуміти світ дитячих переживань, духовних цінностей тощо.

Більш складніші оповідання досліджуються учнями в третьому та четвертому класах. Необхідно наголосити на тому, що творчість письменника вивчається у контексті методів критичного мислення. Ми вважаємо, що критичне мислення відкриває нові можливості для всіх учасників освітнього процесу. По-перше, для вчителя це навчитися слухати кожну дитину, з'ясувати чому вона дотримується саме такої думки (якщо відповідь є хибна), разом з нею проаналізувати ще раз алгоритм пошуку відповіді й допомогти зрозуміти свою помилку. По-друге, для учня – можливість проявити себе вже в молодшій школі, розкрити свою індивідуальність, здібності, талант. Під час вивчення творчості В.О.Сухомлинського найчастіше використовуються наступні методи: асоціативний куш, тонкі й товсті запитання, бортовий журнал, мозковий штурм, робота в парах, кластер, сенкан, вірні й невірні висловлювання, дерево передбачень, займи позицію, метод опорних слів, незакінчене речення, припущення на основі запропонованих слів, робота в малих групах, ромашка

запитань, «чи вірити ви, що...», порівняльна таблиця, «фішбоун», «знаємо – хочемо дізнатися – дізналися тощо.

Як свідчить досвід, що вивчення творчості В.О.Сухомлинського на заняттях з курсу «Літературне читання» в початковій школі забезпечує формування моральних цінностей за допомогою вчинків героя, самовизначення і самопізнання на основі порівняння «Я» з героями оповідання, естетичні цінності і на їх основі естетичні якості, дії морально-етичного оцінювання через виявлення морального змісту і морального значення дій персонажів, вміння розуміти контекстну мову на основі відновлення картини подій і дій героїв.

Висновок. Використання методики критичного мислення під час вивчення творчості В.О.Сухомлинського в початковій школі допомагає сформувати і розвинути всі види універсальних навчальних дій: пізнавальні, особистісні, регулятивні, комунікативні, логічні, індивідуальні, які необхідні для подальшої роботи учнів у старших класах. Разом з тим, технологія критичного мислення являє собою сукупність різноманітних прийомів, спрямованих на те, щоб спочатку зацікавити учня, потім – надати йому умови для осмислення нового матеріалу і, нарешті, допомогти йому творчо удосконалити й узагальнити одержані знання.